

NHOs innspill til profesjonsmeldinga

Innledning

NHOs medlemsbedrifter sliter med å få tak i nok og riktig kompetanse. I 2022 oppga 2 av 3 NHO-bedrifter å ha et udekket kompetansebehov. Dette er tilnærmet på samme nivå som i 2021, noe som var høyest i NHOs kompetansebarometers historie (siden 2014). Bedriftene har også tallfestet hvor mange nye personer med rett kompetanse de i utgangspunktet ønsket: 38 000 nye ansatte i 2022. Mangelen på ansatte med riktig kompetanse er høyere enn i 2021 (35 000). I 2022 manglet NHO-bedriftene om lag 10 000 nyansatte innen ingeniør og tekniske fag.

Redusert verdiskaping, redusert omstillingsevne, mindre grønt skifte, redusert virksomhet -følgene av udekket kompetansebehov er alvorlige for den enkelte bedrift og for Norge som helhet. Dette gjelder ikke minst omstillingen til det grønne og digitale skiftet, der bedriftene forventer at de trenger mer av den samme kompetansen som allerede er en flaskehals i dag. Mangel på kompetanse kan bli en hemske for den grønne og digitale omstillingen. NHO mener derfor at det haster med å tilpasse utdanningssystemet til nye tider for å kunne levere mer av den kompetansen samfunnet og arbeidslivet trenger aller mest.

NHO mener intensjonen i den framlagte Utsynsmeldingen om å prioritere kompetanse for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv, for grønn og digital omstilling og for gode velferdstjenester i hele landet er god. Det virker som om Regjeringen har tatt signalene fra næringslivet på alvor. Vi er nødt til å utdanne flere folk innen tekniske fag og innen områder som er viktige for det grønne og det digitale skiftet. Derfor er NHO fornøyd med at meldingen signaliserer at studieplasser og fagskoleplasser innen disse temaene skal prioriteres. I tillegg må utdanning og kompetansepåfyll bli lettere tilgjengelig for folk i alle livssituasjoner, slik at vi får dekket kompetansebehovene i et næringsliv i omstilling.

Omfanget av hva vi utdanner i dag, er ikke kun et spørsmål om hvordan vi fordeler nye studieplasser. Det handler også om hvordan de eksisterende studieplassene er fordelt. NHO skulle ønske at Regjeringen gikk dypere inn i hvordan systemet skal innrettes for at UH-sektoren i større grad enn i dag gjør endringer i den eksisterende studieporteføljen. Ikke minst må Regjeringen ta et enda større ansvar for å forbedre kapasiteten på IKT-studieplasser. Regjeringens forventning om at UH-sektoren skal omdisponere ressurser til IKT-studier, er ikke nok for å løse den økende utfordringen med manglende tilgang på IKT-kompetanse.

Sentralisering vs. desentralisering

Regjeringens vektlegging av desentralisering må balanseres mot hvor folk faktisk bor. Norge har allerede god geografisk spredning når det gjelder høyere utdanningstilbud. Et utdanningstilbud må ha en kritisk masse av studenter for å kunne gjennomføres på en god måte, og fagmiljøene må ikke bli for fragmentert. Utviklingen av fleksible studietilbud må legge hovedvekten på nettopp fleksibilitet, ikke på geografisk plassering.

I forbindelse med strukturreformen var NHO opptatt av at kravene til faglig kvalitet måtte spille en avgjørende rolle. Flere UH-institusjoner var for små med for knappe ressurser og et svakt studentgrunnlag. NHO har derfor støttet en politikk som fremmer mer samarbeid, sterkere arbeidsdeling nasjonalt og internasjonalt og en større faglig konsentrasjon. NHO er særlig opptatt av at det er viktig med fagmiljøer av en viss størrelse for å sikre langsiktig og stabil faglig kvalitet. Hver institusjon må også spisse sin faglige profil – i tett samspill med

arbeidslivet. Universitetene og høyskolene bør spesialisere seg innen områder hvor de har særlige forutsetninger for å lykkes.

Rammeplan for ingeniørutdanning bør bestå – det gir enhetlig utdanning

Generelt mener NHO at rammeplan for ingeniørutdanning er god og fleksibel. Den legger et grunnlag, som gjør at alle ingeniører har en basiskompetanse, i tillegg er den fleksibel nok, slik at man har frihet til å lage unike program i tråd med næringslivets behov. Den gir en kvalitetssikring slik at alle ingeniører har den basiskompetansen i realfag og teknologi som de trenger for å gå ut i jobb.

Finansiering

Teknologiutdanningene er betydelig underfinansiert per i dag. Disse utdanningene må sikres bedre finansiering og utvikles i samarbeid med næringslivet. Gode profesjonsutdanninger er mer kostnadskrevenne enn rene disiplin-fag. Mye av undervisningen i disse utdanningene foregår i små grupper og trenger oppfølging fra undervisningspersonell - det samme gjelder også ferdighetstrening og ulike former for læring gjennom simulering. Dette er også undervisningsformer som stiller krav til grupperom og øvingsarenaer.

Praksisopplæring

NHO er enig i beskrivelsen av utfordringene i praksisopplæringen. Den fremstår i dag som varierende, i tillegg til at det kan være krevende å få utdanning, forskning og praksis til å spille godt sammen. NHO mener at studiepoenggivende praksis skal bli et tilbud til alle studenter. Derfor bør det etableres et tilskudd til bedriftene som har praksisstudenter, samt etablering av "praksiskontorer" som tilrettelegger for flere praksisplasser i bedriftene. Dette er særlig viktig med tanke på de små og mellomstore bedriftene som utgjør brorparten av bedriftene.

Entreprenøriell kompetanse

Dagens og morgendagens studenter bør oppleve en skole som forbereder dem til å leve og virke i framtidens samfunn, og da er det viktig at utdanningene får incentiver som gir studentene mulighet til å utvikle slike egenskaper og kompetanser. Sammen med utdanningsinstitusjonene og arbeids- og næringsliv tilrettelegger Ungt Entreprenørskap for at studenter skal utvikle evne til å utforske, være kreative, reflektere, se muligheter, samarbeide og utvikle forståelse for egen læring. Dette er entreprenøriell kompetanse. Ungt Entreprenørskap kan være en god brobygger mellom utdanningsinstitusjoner og studenter, og bør igjen få støtte til sitt arbeid i høyere utdanning.

Rekruttering er avgjørende framover – må starte tidlig med tiltak

Det er viktig å synliggjøre mulighetene innenfor teknologi allerede i grunnskolen. Tiltak tidlig i grunnskolen og på ungdomstrinnet vil være sentralt for å forbedre kjønnsbalansen og rekruttere bredere til teknologifagene. Det er derfor viktig at meldingen også kommer med anbefalinger som gjelder rekruttering av elever, og at en ser hele utdanningssystemet i sammenheng, helt fra grunnskole til høyere utdanning.

NHO mener Regjeringen bør utforme en ny realfagsstrategi for å fremme utvikling av realfagskompetanse og rekruttering av realfagskandidater til utdanning og arbeidsliv. En slik strategi får klart mest verdi dersom den utformes i tett samarbeid med partene i arbeidslivet. Partene bør også ha klart definerte roller i den videre oppfølgingen av strategien. Flere av målene som ble satt i den forrige realfagsstrategien vil fortsatt være relevante. NHO mener at

den videre utforming og prioritering av fokusområder og tiltak i en slik strategi må skje innenfor rammen av trepartssamarbeidet.

Sammenheng mellom UH- og fagskoleutdanning

Profesjonsutdanningene i UH-sektoren må også sees i sammenheng med profesjonsutdanninger i høyere yrkesfaglig utdanning. Fagskolene tilbyr profesjonsutdanning innenfor tekniske fag, maritime fag og innenfor helse- og oppvekstfag. I tillegg kommer også profesjonsutdanning innenfor økonomiske og administrative fag og kreative fag. Dette er riktignok ikke treårig bachelorutdanning, men med sterke profesjonselementer. Dette er utdanninger som er korte, yrkesrettede utdanningsalternativer til de lange UH-utdanningene, og imøtekommer også behovet for nye typer utdanninger.